

A.S. PUŠKINS

PĪŅA DĀMA

PĪKA DĀMA //Liesma, 1969

FB2: Imants Ločmelis <imantslochmelis@inbox.lv >, 13 June 2011, version 1.0

UUID: B29BBF29-2B3F-4417-B528-83E90A4156CA

PDF: fb2pdf-j.20180924, 29.02.2024

ALEKSANDRS PUŠKINS

PĪKA DĀMA

ALEKSANDRS PUŠKINS

PĪKA DĀMA

tulkojis Valdis Grēviņš

izdevniecība Liesma 1969

Noškannējis grāmatu un FB2 failu izveidojis Imants
Ločmelis

PĪŅA DĀMA

Pīņa dāma nozīme slepenu nenovīdība.
Jaunākais kāršu zīlnieks

I

Bet lietainās dienās Pulcējās viņi Bieži
Un, stūrīti ieliecot cieši,
Lika uz kārts — dievs lai tiem piedod! —
No piecdesmit uz simtu —
Un laimēja,
Un zaudēja —
Un norakstīja ar krītu.
Tā dienās, kad lija vai sala,
Pūlējās viņi
Bezgala.[29]

Reiz spēlēja kārtis pie jātniekgvarda Narumova. Garā ziemas nakts pagāja nemanot; pie vakariņām sēdās pulksten piecos rītā. Tie, kas bija laimējuši, ēda ar lielu apetīti; pārējie izklaidīgi sēdēja pie sa-viem tukšajiem šķīvjiem. Bet parādījās šampanietis, saruna atplauka, un tajā piedalījās visi.

— Kā tev veicās, Surin? — namatēvs jautāja.

— Zaudēju, kā parasti. Jāatzīstas, ka esmu

ne-

laimīgs: spēlēju mirandola, nekad neiekarstu, nekad mani nesamulsinās, bet tomēr zaudēju!

— Un tu ne reizi nepadevies kārdinājumam? Ne reizi neliki uz rute? ... Es apbrīnoju tavu izturību.

— Bet re, Hermanis! — sacīja viens no viesiem, rādīdams uz jaunu inženieri. — Savu mūžu nav ņēmis kārtis rokā, savu mūžu nav liecis nevienu paroli, bet līdz pulksten pieciem sēž pie mums un raugās mūsu spēlē!

— Spēle mani stipri saista, — Hermanis sacīja,

— bet es nevaru ziedot nepieciešamo cerībā iegūt ko lieku.

— Hermanis ir vācietis; viņš taupīgs, tas ir viss! — piebilda Tomskis. — Bet, ja es kādu neizprotu, tad tā ir mana vecmāmuļa, grāfiene Anna Fedotovna.

— Ko? Kā tā? — iesaucās viesi.

— Netieku gudrs, — Tomskis turpināja, — kāpēc mana vecmāmuļa nespēlē!

— Kas tas par brīnumu, — ieteicās Narumovs,

— ka astoņdesmitgadīga veča nespēlē?

— Tad jūs nekā par viņu nezināt?

— Nē! Tiešām nekā!

— Ai, tad klausieties:

Jāzina, ka mana vecmāmuļa priekš gadiem seš-desmit devās uz Parīzi un bija tur lielā modē. Ļaudis skrēja viņai pakaļ, lai redzētu la Vēnus moscovite; Rišeljē lakstojies ap viņu, un vecmāmuļa apgalvo, ka tas tikko neesot nošāvis viņas cietsirdības dēļ.

Tolaik dāmas spēlēja faraonu. Reiz galmā viņa pa-spēlēja uz goda vārdu Orleānas hercogam krietni daudz naudas. Pārbraukusi mājās, atlipinādama no vaiga skaistuma mūsiņas un atraisīdama krinolīna stīpas, vecmāmuļa pateica par savu paspēli vectēvam un pavēlēja samaksāt.

Nelaiķis vectēvs, cik atceros, bija it kā vecmāmuļas īpašumu pārvaldītājs. Viņš bijās tās kā uguns; bet, izdzirdis par tik drausmīgu paspēli, viņš nespēja savaldīties, atnesa skaituļus, pierādīja tai, ka pusgada laikā viņi notriekuši pusmiljonu, ka Parīzes tuvumā viņiem nav ne Maskavas apkaimes, ne Saratovas muižu, un noteikti atteicās no samaksas. Vecmāmuļa iecirta viņam pliķi un, savu nelaipnību izrādīdama, apgulās viena.

Otrā dienā viņa lika pasaukt vīru, cerēdama,

ka mājas sods būs to ietekmējis, bet atrada viņu nelo-kāmu. Pirmo reizi mūžā viņa ielaidās ar to pārsprīe-dumos un izskaidrojumos; domāja pamodināt viņa sirdsapziņu, pacietīgi pierādīdama, ka visi parādi nav vienādi un ka ir starpība starp principi un ratnieku. — Kur nu! Vectēvs dumpojās. Nē un nē! Vecmāmuļa nezināja, ko darīt.

Viņai bija labi pazīstams ļoti ievērojams vīrs. Jūs būsit dzirdējuši par grāfu Senžermēnu, par kuru stāsta brīnumu lietas. Jūs zināt, ka viņš uzdevies par mūžīgo žīdu, par dzīvības eliksīra un filozofijas akmens izgudrotāju un tā joprojām. Par viņu zobošanās kā par šarlatānu, un Kazanova savos Memuāros raksta, ka tas bijis spiegs, tomēr Senžermēnam, par spīti viņa noslēpumainībai, bija ļoti cienīgs izskats, un sabiedrībā viņš bija pati laipnība. Vecmāmuļa vēl arvien viņu bezgala mīl un piktojas, ja par viņu runā bez vajadzīgās cieņas. Vecmāmuļa zināja, ka Senžermēnam var būt pie rokas liela nauda. Viņa nolēma griezties pie tā. Aizrakstīja viņam vēstulīti un lūdza tūlīt ierasties.

Vecais dīvainis bija uz vietas klāt un atrada viņu šausmīgās bēdās. Viņa iztēloja tam

vismelnākās krā-sās vīra necilvēcību un beidzot pateica, ka liekot visas savas cerības uz viņa draudzību un laipnību.

Senžermēns nogrima domās. «Es varu jums pa-kalpot ar šo summu,» viņš teica, «bet zinu, ka jums nebūs miera, iekām man to neatdosit, tomēr es ne-gribētu jums sagādāt jaunas raizes. Ir cita iespēja: jūs varat atspēlēties.»

«Bet, mīļo grāf,» vecmāmuļa atbildēja, «es jums, saku, ka mums vairs nav ne graša.» — «Nauda nav vajadzīga,» iebilda Senžermēns. «Lūdzu, uzklausiet mani.» Un tad viņš atklāja tai noslēpumu, par kuru katrs no mums daudz dotu ...

Jaunie spēlmaņi kļuva divkārt uzmanīgi. Tomskis aizkūpināja pīpi, ievilka dūmu un stāstīja tālāk.

— Tai pašā vakarā vecmāmuļa ieradās Versaļā, au jeu de la Reine. Orleānas hercogs turēja banku; vecmāmuļa pavirši atvainojās, ka nav atnesusi savu parādu, sev par attaisnojumu izdomāja nelielu ķezu un sāka atkal ar viņu spēlēt. Viņa izvēlējās trīs kār-tis, lika tās vienu pēc otras: visas trīs tūlīt laimēja, un vecmāmuļa pilnīgi atspēlējās.

— Gadījums! — teica viens no viesiem.

— Pasaka! — piebilda Hermanis.

— Varbūt iezīmētas kārtis? — pievienojās trešais.

— Nedomāju vis, — nopietni atbildēja Tomskis.

— Kā! — Narumovs iesaucās. — Tev ir vecmāmuļa, kas uzmin trīs kārtis no vietas, un tu līdz šim vēl neesi piesavinājies viņas kabalistiku?

— Jā, velns viņu zina! — Tomskis atbildēja. — Viņai bija četri dēli, tai skaitā mans tēvs: visi četri traki spēlmaņi, bet nevienam viņa neatklāja savu noslēpumu, lai gan tas nenāktu par ļaunu viņiem un pat man. Bet, lūk, ko man stāstīja tēvocis, grāfs Ivans Iljičs, un par ko deva goda vārdu. Nelaiķis Čaplickis, tas pats, kas, notriecis miljonus, nomira nabadzībā, reiz savā jaunībā pametis — liekas, Zoričam — ap trīssimt tūkstošu. Viņš bijis izmisumā. Vecmāmuļa, kas vienmēr bija stingra pret jauniešu nebēdībām, nez kā iežēlojusies par Čaplicki. Viņa pateikusi tam trīs kārtis, lai viņš tās liekot vienu pēc otras, ar no-runu uz goda vārdu, ka turpmāk vairs nespēlēšot. Čaplickis ieradies pie sava uzvarētāja; viņi nosēdušies spēlēt. Čaplickis licis uz pirmo

kārti piecdesmit tūkstošu un tūdaļ laimējis; liecis paroli, paroli-pe — atguvis zaudēto un vēl palicis laimestā ...

Bet nu laiks gulēt — jau bez ceturkšņa seši.

Tiešām, jau ausa gaisma; jaunie cilvēki izdzēra sa-vas glāzes un devās mājās.

II

II paralt que monsieur est decidēment pour les suivantes.

— Que voulez-vous, ma- dame? Elles sont plus Iraiches.

Saruna sabiedrībā

Vecā grāfiene *** sēdēja savā ģērbistabā pie spo-guļa. Ap viņu rīkojās trīs meičas. Viena turēja vaigu ziedes trauciņu, otra kārbu ar matspraudēm, trešā augstu aubi ar lentēm uguns sārtumā. Grāfienei ne-bija ne mazākās tieksmes pēc sen novītušā skais-tuma, bet. viņa bija saglabājusi savas jaunības para-dumus, stingri sekoja septiņdesmito gadu modei un ģērbās tikpat ilgi, tikpat rūpīgi kā pirms sešdesmit gadiem. Pie loga izšūdama sēdēja jaunava, viņas audzēkne.

— Labdien, grand'maman, — sacīja ienākdams jauns virsnieks. — Bon jour,

mademoiselle Lise. Grand'maman, es gribu jums ko lūgt. Atļaujiet jums stādīt priekšā vienu no maniem draugiem un atvest piektdien pie jums uz balli.

— Ved viņu taisni uz balli un turpat stādīsi man priekšā. Vai tu biji vakar pie ***?

— Kā ne! Bija ļoti jauki; dejojām līdz pieciem. Cik daila bija Jeļecka!

— Bet mīlais! Kas tur par daiļumu? Vai tāda bija viņas vecmāmiņa, kņaziene Darja Petrovna? ... Bet klau: šķiet, viņa jau krietni novecojusi, kņaziene Darja Petrovna?

— Kā, novecojusi? — Tomskis izklaidīgi atbildēja. — Viņa jau kopš gadiem septiņiem mirusi.

Jaunava pacēla galvu un deva jaunajam cilvēkam zīmi. Viņš atcerējās, ka no vecās grāfienes slēpj viņas laikabiedru nāvi, un iekoda sev lūpā. Bet grāfiene noklausījās jauno vēsti ar lielu vienaldzību.

— Mirusi! — viņa sacīja. — Bet es nemaz ne-zināju! Mūs reizē iecēla par galma dāmām, un, kad mēs stādījāmies priekšā, tad ķeizariene ...

Un grāfiene simto reizi stāstīja mazdēlam savu anekdoti.

— Nu, Paul, — viņa sacīja pēc tam, — tagad pa-līdzi man piecelties. Lizaņka, kur mana tabakdoze?

Un grāfiene ar meičām devās aiz sirmjiem pabeigt savu tualeti. Tomskis palika ar jaunavu.

— Ko jūs tur gribat stādīt priekšā? — klusi jautāja Lizaveta Ivanovna.

— Narumovu. Vai jūs viņu pazīstat?

— Nē! Viņš ir karavīrs vai civilais?

— Karavīrs.

— Inženieris?

— Nē! Jātnieks. Bet kāpēc jūs domājat, ka viņš inženieris?

Jaunava iesmējās un neatbildēja ne vārda.

— Paul, — grāfiene iesaucās aiz širmjiem, — at-sūti man kādu jaunu romānu, tikai, lūdzu, ne no tagadējiem!

— Kā tā, grand'maman?

— Tas ir, tādu romānu, kur varonis negalinātu ne tēva, ne mātes un kur nebūtu noslikušu cilvēku. Man briesmīgi bail no slīkoņiem!

— Tādu romānu tagad nav. Varbūt gribat kādu krievu romānu?

— Bet vai tad ir krievu romāni? ... Atsūti,

mīlīt, lūdzu, atsūti!

— Palieciēt sveika, grand' maman, man jāstei-dzas... Ardievu, Lizaveta Ivanovna! Kāpēc gan jūs domājat, ka Narumovs ir inženieris?

Un Tomskis izgāja no ģērbistabas.

Lizaveta Ivanovna palika viena; viņa atstāja darbu un sāka raudzīties pa logu ārā. Drīz vien ielas otrā pusē pie stūra nama parādījās jauns virsnieks. Lizas vaigos iedegās sārtums; viņa sāka atkal strādāt un nolieca galvu pie paša izšuvuma. Šai brīdi ienāca grāfiene pilnīgi apģērbusies.

— Lizaņka, — viņa teica, — liec iejūgt kariatē, mēs brauksim pavizināties.

Lizaņka piecēlās no izšuvuma un sāka novākt savu darbu.

— Ko tu, mīlā! Kurla, vai! — grāfiene iesaucās. — Liec drīzāk iejūgt kariatē!

— Tūlīt! — jaunava klusi atbildēja un skrēja uz priekšnamu.

Ienāca sulainis un pasniedza grāfienei grāmatas no kņaza Pāvila Aleksandroviča.

— Labi! Pateikties, — grāfiene sacīja. — Lizaņka, Lizaņka! Kur tad tu skrej?

— Ģērbties.

— Gan jau, dārgā. Sēdies te. Atver pirmo

sējumu: lasi priekšā ...

Jaunava paņēma grāmatu un izlasīja dažas rindas.

— Skatāk! — grāfiene iesaucās. — Kas tev ir, mīļā? Balss pazudusi, vai?... Pagaidi, piebīdi man soliņu tuvāk ... nu!

Lizaveta Ivanovna izlasīja vēl divas lappuses. Grāfiene nožāvājās.

— Liec nost to grāmatu, — viņa teica, — kādas blēņas! Aizsūti to kņazam Pāvilam un liec pateik-ties ... Bet kas ar karieti?

— Kariete piebraukta, — sacīja Lizaveta Ivanovna, pametusi skatienu uz ielu.

— Bet kāpēc tu neesi apģērbusies? — grāfiene iesaucās. — Vienmēr vajag tevi gaidīt! Tas nav cie-šams, dārgā.

Liza skrēja uz savu istabu. Nepagāja divas minūtes, grāfiene sāka zvanīt, cik jaudas.

Trīs meičas ieskrēja pa vienām, bet kambarsulai-nis pa otrām durvīm.

— Ko jūs nevar sasaukt? — grāfiene viņiem teica. — Sakiet Lizavetai Ivanovnai, ka es viņu gaidu.

Lizaveta Ivanovna ienāca apmetnī un cepurīti galvā.

— Taču beidzot, mīlā! — grāfiene sacīja. — Kā uzposusies! Kam tas vajadzīgs?... Kas tev jāval-dzina? Bet kāds laiks! ... Liekas, vējš.

— Nebūt ne, jūsu gaišība! Ļoti rāms! — atteica kambarsulainis.

— Jūs vienmēr runājat bez jēgas! Atveriet vēd-lodziņu. Kā tad — vējš! Un cik auksts! Jūgt nost! Lizaņka, mēs nebrauksim; nebija ko posties.

«Un tāda ir mana dzīve!» Lizaveta Ivanovna no-domāja.

Patiesi, Lizaveta Ivanovna bija visnelaimīgākais radījums. Sveša maize rūgta, saka Dante, un pa sve-šām lievenēm grūti kāpt, bet kam gan zināt atkarības rūgtumu, ja ne dižciltīgas vecenes nabaga audzēknei? Grāfienei***, protams, nebija ļauna sirds; bet viņa bija ietiepīga, kā jau sabiedrības izlutināta sieviete, skopa un salti patmīlīga kā visi veci cilvēki, kas no- līksmojuši savu laiku un sveši tagadējam. Viņa pie-dalījās visās augstāko aprindu izpriecās, dzinās uz ballēm, kur sēdēja stūrī nosārtota un pēc vecās mo-des ģērbta kā ērmīga un nepieciešama balles zāles rota; pie viņas, it kā noteiktu ceremoniju izdarīdami, nāca pazemīgi apsveicināties atbraukušie viesi, un pēc tam

neviens vairs nelikās par viņu ne zinis. Viņa uzņēma pie sevis visu pilsētu, ievērodama stingru etiķeti un nepazīdama nevienu pēc izskata. Viņas lielā kalpotāju saime — piebrieduši miesās un nosir-mojuši viņas priekštelpās un meiču istabā — darīja, ko gribēja, un sacentās savā starpā, apzagdami veco sievu, kam jau nāve zobu galā. Lizaveta Ivanovna bija mājas mocekle. Viņa lēja pie galda tēju un sa-ņēma brāzienu par lieko cukura patēriņu; viņa lasīja priekšā romānus un bija atbildīga par visām autora kļūdām; viņa pavadīja grāfieni izbraucienos un uz-ņēmās vainu gan par laiku, gan par ielas bruģi. Viņai bija noteikta alga, ko nekad visu neizmaksāja; tomēr no viņas prasīja, lai viņa būtu apģērbta kā visas, tas ir, kā ļoti nedaudzas. Sabiedrībā viņai bija visnožēlo-jamākā loma. Viņu pazina visi un neievēroja neviens; ballēs viņa dejoja tikai tad, kad trūka vis-ā-vis, un dāmas ņēma viņu zem rokas ikreiz, kad vajadzēja iet uz dāmu istabu, lai sakārtotu tērpu. Viņa bija pat-mīlīga, asi sajuta savu stāvokli un raudzījās apkārt — ar nepacietību gaidīdama glābēja; bet savā gaisīgajā uzpūtībā sīkmanīgie jaunekļi nepievērsa tai uzma-nību, lai gan Lizaveta

Ivanovna bija simtreiz tīka-māka par nekautrīgajām un saltajām līgavām, kuras tie aplidoja. Cik reižu, paklusām atstādama garlaicīgo un grezno viesistabu, viņa devās izraudāties savā nabadzīgajā istabiņā, kur stāvēja tapetēm aplīmēti sirmji, kumode, spogulītis un krāsota gulta un kur tik tumši dega tauku svece vara svečturī!

Reiz — divas dienas pēc šā stāsta sākumā attēlotā vakara un nedēļu priekš tās ainas, pie kuras pa-likām, — reiz Lizaveta Ivanovna, sēdēdama loga tuvumā pie izšuvuma, neviļus pavērās uz ielu un ieraudzīja jaunu inženieri nekustīgi stāvam un raugā-mies viņas logā. Viņa nolieca galvu un strādāja tā-lāk; pēc piecām minūtēm pavērās atkal — jaunais virsnieks stāvēja tai pašā vietā. Nebija viņas para-dums koķetēt ar garām ejošiem virsniekiem, viņa neraudzījās vairs uz ielu un, galvu nepaceldama, šuva pāris stundu. Pusdienu galds bija klāts. Viņa piecēlās, sāka novākt izšuvumu un, neviļus pavēru-sies uz ielu, atkal ieraudzīja virsnieku. Tas viņai likās diezgan savādi. Pēc pusdienām viņa, mazliet nemiera saviļņota, atkal piegāja pie loga, bet virsnieka vairs nebija — un viņa to

aizmirsa ...

Pēc pāris dienām, iznākdama, lai kopā ar grāfieni sēstos kariatē, viņa atkal to ieraudzīja. Viņš stāvēja pie pašām durvīm, aizsedzis seju ar bebrādas apkakli; zem cepures dzirkstīja viņa melnās acis. Lizaveta Ivanovna izbijās, pati nezinādama, no kā, un neizpro-tamās trīsās iesēdās kariatē.

Atgriezusies mājās, viņa pieskrēja pie loga — virs-nieks stāvēja turpat, kur iepriekš, urbdamies viņā acīm; viņa atgāja nost, mocīdamās ziņkārē un pilnīgi jaunu jūtu satraukta.

Kopš tā laika nepagāja neviena diena, kad jaunais cilvēks zināmā stundā nebūtu ieradies zem viņu nama logiem. Starp viņiem abiem nodibinājās nenorunāti sakari. Sēdēdama savā vietā pie darba, viņa juta to tuvojamies — pacēla galvu, raudzījās viņā katru dienu ilgāk un ilgāk. Jaunais cilvēks, likās, bija par to viņai pateicīgs: ar aso jaunības skatienu viņa re-dzēja, ka straujš sārtums pārklāja viņa bālos vaigus ikreiz, kad viņu skatieni sastapās. Pēc nedēļas viņa tam uzsmaidīja ...

Kad Tomskis lūdza atļauju stādīt priekšā grāfienei savu draugu, nabaga meitenei

nodrebēja sirds. Taču, dabūjusi zināt, ka Narumovs nav inženieris, bet jātniekgvārds, viņa nožēloja, ka ar neuzmanīgo jautājumu izteikusi savu noslēpumu gaisīgajam Tomskim.

Hermanis, pārkrieivota vācieša dēls, bija mantojis no tēva nelielu kapitālu. Stingri pārlicināts, ka nepieciešams nodrošināt savu neatkarību, viņš neaiztika pat procentus, dzīvoja tikai no algas, neatļāva sev ne mazākās iegribas. Bet viņš bija noslēgts un godkārīgs, un biedriem reti radās izdevība pazobties par viņa pārmērīgo taupību. Viņam piemita spēcīgas kaislības un ugunīga iztēle, bet rakstura nelokāmība glāba viņu no parastajiem jaunības maldiem. Tā, piemēram, būdams dvēselē spēlmanis, viņš nekad neņēma rokā kārtis, jo apsvēra, ka viņa apstākļi neļauj tam (kā viņš teica) ziedot nepieciešamo cerībā iegūt ko lieku, — un tomēr augām naktīm nosēdēja pie kāršu galdiem un drudžainās trīsās vēroja mainīgo spēles gaitu.

Anekdote par trim kārtīm stipri ietekmēja viņa iztēli un visu nakti neizgāja viņam no prāta. «Un ja nu,» viņš domāja otras dienas vakarā, klaiņādams pa Pēterburgu, «ja nu vecā grāfiene

atklāj man savu noslēpumu vai pateic man šīs trīs drošās kārtis! Kā-pēc gan neizmēģināt laimi? ... Stādīties viņai priekšā, iegūt viņas labvēlību, varbūt kļūt par viņas mīlāko — bet tas prasa laiku, un viņai astoņdesmit septiņi gadi — viņa var nomirt pēc nedēļas, pēc divām die-nām! ... Un pati šī anekdote ... Vai tai var ticēt? ...

Nē! Apdomība, mērenība un strādība: lūk, manas trīs drošās kārtis, kas trīskāršos, septiņkāršos manu kapi-tālu, dos man mierīgu dzīvi un neatkarību!

Tā prātodams, viņš atjēdzās vienā no galvenajām Pēterburgas ielām pie senlaicīgā stilā celta nama. Iela bija pilna ekipāžām, viena kariete pēc otras pie-ripoja pie apgaismotajām durvīm. No kariatēm ik mirkli izslīdēja gan jaunas skaistules slaidā kājiņa, gan dārdošs stulmzābaks, gan svītraina zeķe un dip-lomāta kurpe. Gar dižo šveicaru ņirbēja kažoki un mēteļi. Hermanis apstājās.

— Kam pieder šis nams? — viņš jautāja sargam uz stūra.

.— Grāfienei ***, — sargs atbildēja.

Hermanis nodrebēja. Apbrīnojamā anekdote atkal atausa viņa atmiņā. Viņš sāka staigāt gar

namu, do-mādams par tā īpašnieci un viņas brīnišķīgo spēju. Vēlu viņš atgriezās savā vienkāršajā mītnē; ilgi ne-varēja iemigt, bet, kad miegs viņu pieveica, redzēja sapnī kārtis, zaļu galdu, asignāciju žūkšņus un zelta naudas kaudzes. Viņš lika kārti pēc kārts, droši lieca stūrus, nemitīgi laimēja un grāba riekšavām zeltu, un bāza kabatā asignācijas. Vēlu pamodies, viņš no-pūtās par savu zaudēto fantastisko bagātību, devās atkal klaiņāt pa pilsētu un atkal atgīdās pie grāfiene-nes *** nama. Šķita, nezināms spēks saistīja viņu pie tā. Viņš apstājās un sāka skatīties logos. Vienā viņš pamanīja melnmatainu galviņu, kas, acīm redzot, bija noliekta vai nu pār grāmatu, vai darbu. Galviņa pacēlās. Hermanis ieraudzīja spirtu sejiņu un mel-nas acis. Šis mirklis izšķīra viņa likteni.

Vous m'crivez, mon ange, des lettres de quatre pages plus vite que je ne puis les lire.

Sarakstīšanās

Tikko Lizaveta Ivanovna bija paspējusi noņemt apmetni un cepuri, grāfiene jau sūtīja pēc viņas un lika atkal piebraukt zirgus. Viņas devās sēsties ka-rietē. Kamēr divi sulaiņi pacēla veco un iestūma pa durtiņām, Lizaveta Ivanovna

pie paša riteņa ierau-dzīja savu inženieri; tas satvēra viņas roku; viņa izbailēs nekā neatskārtā, un jaunais cilvēks pazuda; viņai palika rokā vēstule. Viņa paslēpa to aiz cimda un visu ceļu nekā ne dzirdēja, ne redzēja. Grāfiene bija paradusi kariatē ik mirkli kaut ko jautāt: ko mēs tur satikām? Kā sauc šo tiltu? Kas tur rakstīts tai izkārtņē? Lizaveta Ivanovna šoreiz atbildēja uz labu laimi un nepareizi, saniknodama grāfieni.

— Kas tev lēcies, mīlā? Tev uznācis stulbums, vai? Vai nu tu mani nedzirdi, vai nesaproti! ... Paldies dievam, es nešļupstu un vēl esmu pilnā prātā!

Lizaveta Ivanovna neklausījās viņā. Tikusi mājās, viņa ieskrēja savā istabā, izvilka no cimda vēstuli: tā nebija aizzīmogota. Lizaveta Ivanovna to izlasīja. Vēstule pauda atzišanos mīlā; tā bija maīga, pazemīga un vārdu pa vārdam norakstīta no vācu romāna. Bet Lizaveta Ivanovna neprata vāciski un bija ļoti apmie-rināta.

Tomēr saņemtā vēstule uztrauca viņu ārkārtīgi. Pirmo reizi viņa nāca slepenos tuvos sakaros ar jaunu vīrieti. Tā pārdrošība viņu biedēja. Viņa pārmeta sev neapdomīgu rīcību un nezināja, ko darīt: nesēdēt vairs pie loga un ar

nevēribu atvēsināt jaunā virs-nieka patiku viņu vēl tālāk vajāt? Sūtīt viņam vēstuli atpakaļ? Atbildēt salti un noteikti? Viņai nebija kam prasīt padoma, viņai nebija ne draudzenes, ne audzi-nātājas. Lizaveta Ivanovna nolēma atbildēt.

Viņa nosēdās pie rakstāmgaldiņa, paņēma spalvu, papīru un nogrima domās. Vairākkārt viņa iesāka savu vēstuli — un saplēsa to: izteicieni šķita gan pārāk laipni, gan pārāk cietsirdīgi. Beidzot viņai iz-devās uzrakstīt dažas rindas, kas viņu apmierināja. «Es ticu,» viņa rakstīja, «ka Jums ir godīgi nolūki un ka Jūs negribējāt mani apvainot ar neapsvērtu rīcību; bet mūsu pazišanās nedrīkstēja sākties tādā veidā. Nosūtu atpakaļ Jūsu vēstuli un ceru, ka man turpmāk nebūs iemesla sūdzēties par nepelnītu ne-cieņu.»

Otrā dienā, ieraudzīdama Hermani nākam, Lizaveta Ivanovna piecēlās no izšuvuma, izgāja zālē, atvēra vēdlodziņu un nometa vēstuli uz ielas, paļaudamās jaunā virsnieka veiklībai. Hermanis pieskrēja, pacēla to un iegāja konditorejā. Norāvis aizzīmogojumu, viņš atrada savu vēstuli un Lizavetas Ivanovnas at-bildi. To viņš arī bija gaidījis un atgriezās mājās, daudz

domādams par savu intrigu.

Pēc trim dienām jauna, acīga skuķe atnesa Liza- vetai Ivanovnai zīmīti no modes veikala. Lizaveta Ivanovna atplēsa to ar bažām, paredzējama naudas prasību, un negaidot pazina Hermaņa rokkrakstu.

— Jūs, sirsniņ, esat kļūdījusies, — viņa teica, — šī zīmīte nav sūtīta man.

— Nē, taisni jums! — atbildēja drošā meiča, ne-slēpdama viltīgu smīnu. — Lasiet!

Lizaveta Ivanovna pārlaida acis zīmītei. Hermanis prasīja satikšanos.

— Nevar būt! — iesaucās Lizaveta Ivanovna, kuru biedēja gan viņa steiga, gan paņēmiens, ko viņš lietoja.

— Šī vēstule patiešām nav man sūtīta. — Un sa-plēsa vēstuli sīkos gabaliņos.

— Ja vēstule nav jums, kāpēc tad to saplēsāt? — skuķe iesaucās. — Es to atdotu tam, kas to sūtījis.

— Lūdzu, sirsniņ! — sacīja Lizaveta Ivanovna, sarkdama no viņas piezīmes. — Uz priekšu nenesiet man vairs nevienas vēstulītes. Bet tam, kas jūs sūtīja, sakiet, ka viņam būtu jākaunas ...

Tomēr Hermanis nelikās mierā. Lizaveta Ivanovna katru dienu saņēma no viņa vēstules gan šādā, gan tādā ceļā. Tās vairs nebija tulkotas no vācu valodas. Hermanis tās rakstīja kaisles iedvesmā un izteicās sev raksturīgos vārdos. tur izpaudās gan nevaldāma tieksme, gan neiegrožotas iztēles jūklis. Lizaveta Ivanovna vairs necentās sūtīt tās atpakaļ: viņa apreiba no tām; sāka atbildēt — un viņas zīmītes kļuva arvien garākas un maigākas. Beidzot viņa izsvieda tam pa lodziņu šādu vēstuli.

«Šodien ir balle pie *** jas vēstnieka. Grāfiene būs tur. Mēs paliksim apmēram līdz diviem. Nu Jums izdevība satikt mani vienu. Tiklīdz grāfiene aiz-brauks, viņas ļaudis droši vien izklīdīs, priekšīnā paliks šveicars, bet arī tas parasti ieiet savā kabūzī. Nāciet pusdivpadsmitos. Ejiet taisni augšā pa kāpnēm. Ja satiksiet kādu priekšnamā, jautājiet, vai grāfiene mājās. Jums pateiks, ka ne, — un neko darīt. Jums būs jāgriežas atpakaļ. Bet cerams, ka nesatiksiet ne-vienu. Meičas sēž visas kopā savā istabā. No priekš-nama ejiet pa kreisi un taisni vien līdz grāfienes guļamistabai. Guļamistabā aiz širmjiem redzēsiet divas mazas durtiņas: labējās ved kabinetā, kur grāfiene

ne-kad neieiet, kreisās — gaitenī, un turpat ir šauras lokveida kāpnes: tās ved uz manu istabu.»

Hermanis šaudījās kā tīģeris, gaidīdams noteikto laiku. Jau desmitos vakarā viņš stāvēja pie grāfie-nes nama. Laiks bija drausmīgs: vējs gaudoja, lielām pārslām krita mitrs sniegs; blāvi mirgoja lākturi; ielas bija tukšas. Retumis vilkās važonis ar savu vājo zirģeli, raudzīdams vēlinu braucēju. —■ Hermanis stāvēja vienos svārkos, nejudams ne vēja, ne sniega. Beidzot piebrauca grāfienes karieti. Hermanis re-dzēja, ka sulaiņi iznesa, zem padusēm turēdami, sa-līkušu, caunādas kažokā ietuntuļotu veceni un kā aiz tās vienkāršā mētelītī, svaigiem ziediem matos pa-zibēja viņas audzēkne. Durtiņas aizcirtās. Kariete smagi aizlīgoja pa irdeno sniegu. Šveicars aizdarīja durvis. Logos nodzisa gaisma. Hermanis sāka staigāt gar atstāto namu: viņš piegāja pie lāktura, pavērās pulkstenī — bija divdesmit minūtes uz divpadsmitiem. Viņš palika zem lāktura, raudzīdamies pulk-steņa rādītājā un nogaidīdams atlikušās minūtes. Taisni pusdivpadsmitos Hermanis kāpa pa grāfienes lievenēm un iegāja spilgti apgaismotajā priekšīnā. Šveicara nebija. Hermanis uzskrēja pa

kāpnēm, at-darīja durvis uz priekšistabu un ieraudzīja sulaini, kas gulēja zem lampas netīrā senlaiku atzveltnī. Viegliem un drošiem soļiem Hermanis pagāja tam garām. Zāle un viesistaba bija tumšas. Tās vāji ap-gaismoja priekšistabas lampa. Hermanis iegāja guļamistabā. Vecu svētbilžu skapja priekšā dega zelta lampada. Gar sienām, iztapsētām ar ķīniešu tapetēm, skumjā simetrijā stāvēja noplukuši mīkstie atzveltni un dīvāni ar dūnu spilveniem, apbirzušu zeltījumu. Pie sienas karājās divi portreti, ko bija gleznojusi M-me Lebrun Parīzē. Viens no tiem attēloja sārta un druknu, gadu četrdesmit vecu vīru gaišzaļā formas tērpā ar zvaigzni; otrs — jaunu daiļavu ar ērgļa degunu, pieglaustiem deniņiem un rozi pūderētajos matos. Visās malās rēgojās porcelāna ganiņi, slavenā Leroy galda pulksteņi, kārbiņas, ruletes, vēdekļi un dažādas dāmu rotallietīņas, kas izgudrotas pagājušā gadsimta beigās līdz ar Mongolfjē balonu un Mes-mera magnētismu. Hermanis devās aiz širmjiem. Tur stāvēja neliela dzelzs gulta; pa labi bija durvis uz kabinetu; pa kreisi — otras — uz gaiteni. Hermanis atdarīja tās, ieraudzīja šauras lokveida kāpnes, kas veda uz nabaga audzēknes istabu ... Bet viņš griezās

atpakaļ un iegāja tumšajā kabinetā.

Laiks vilkās gausi. Viss bija klusu. Viesistabā no-sita divpadsmit; visās istabās pulksteņi cits pēc cita noskandēja divpadsmit — un atkal viss apklusā. Her-manis stāvēja, atslējies pie aukstas krāsns. Viņš bija mierīgs; viņa sirds pukstēja vienmērīgi kā cilvēkam, kas nolēmis darīt kaut ko bīstamu, bet nepieciešamu. Pulksteņi nosita pirmo un otro rīta stundu — un viņš izdzirda tālumā rībam karieti. Neviļus viņu pārņēma

22 — 1687 337 uztraukums. Kariete piebrauca un apstājās. Viņš dzirdēja, kā ar troksni nolaida kāpsli. Mājā sacēlās kņada. Skraidīja cilvēki, skanēja balsis, un parādījās gaisma. Guļamistabā ieskrēja trīs vecas istabenes, un grāfiene, tikko turēdamās kājās, ienāca un atslīga Voltēra atzveltnī. Hermanis skatījās pa šķirbiņu: viņam garām pagāja Lizaveta Ivanovna. Hermanis dzirdēja tās steidzīgos soļus uz viņas kāpnēm. Viņa sirdī notrīsēja kaut kas sirdsapziņas pārmetumam lī-dzīgs un atkal norima. Viņš sastinga.

Grāfiene sāka pie spoguļa noģērbties. Tika at-sprausta viņas rozēm greznotā cepurīte, noņemta pū-derētā parūka no viņas sirmās un īsi

apcirtās galvas. Spraudītes bira ap viņu kā krusa. Dzeltenais sudrab- šūtais tērps nokrita pie viņas uztūkušajām kājām. Hermanis bija viņas riebiņo tualetes noslēpumu lieci-nieks; beidzot grāfiene palika guļamgērbā, nakts- cepurīti galvā. Šai viņas vecumam piemērotākajā tērpā viņa nelikās vairs tik drausmīga un riebiņa.

Kā visi veci cilvēki, grāfiene sirga ar bezmiegu. Nogērbusies viņa nosēdās pie loga Voltēra atzveltnī un atlaida istabenes. Svecēs aiznesa, istabu atkal gais-moja tikai svētbilžu lampada. Grāfiene sēdēja viscaur dzelteni, ļenganās lūpas kustinādama, uz labo un kreiso pusi šūpodamās. Viņas blāvajās acīs bija pil-nīgs domu trūkums; raugoties viņā, varēja likties, ka drausmīgā vecene šūpojas nevis aiz savas gribas, bet apslēpta galvanisma dzīta.

Pēkšņi šī nedzīvā seja neizsakāmi pārvērtās. Lūpas vairs nekustējās, acis atdzīvojās; grāfienes priekšā stāvēja nepazīstams vīrietis.

— Nebīstieties, dieva dēļ, nebīstieties! — viņš sa-

cīja skaidra un klusā balsī. — Es negribu jums kai-tēt; esmu ieradies lūgt, lai jūs esat man žēlīga.

Vecā klusēdama raudzījās uz viņu un, likās,

nekā nedzirdēja. Hermanim šķita, ka viņa kurla, un, no-liecies viņai pie pašas auss, viņš atkārtoja to pašu. Vecā arvien vēl klusēja.

— Jūs varat dot man dzīves laimi, — Hermanis turpināja, — un tas jums tik viegli: es zinu, ka jūs varat uzminēt trīs kārtis no vietas .. .

Hermanis apklusā. Likās — grāfiene sapratusi, ko no viņas prasa; likās — viņa meklē vārdus savai atbildei.

— Tas bija joks, — viņa beidzot teica, — es jums zvēru! Tas bija joks!

— Ar tādām lietām nejoko, — Hermanis pikti iebilda. — Atcerieties Čaplicki, kuram jūs palīdzējāt atspēlēties.

Grāfiene, acīm redzot, samulsa. Viņas vaibstos pa-vīdēja spēcīga dvēseles kustība, bet drīz vien viņa atkal iegrimā agrākajā bezjūtībā.

— Vai jūs varat, — Hermanis turpināja, — pateikt man šīs trīs drošās kārtis?

Grāfiene klusēja; Hermanis runāja tālāk:

— Kam jūs glabāsīt savu noslēpumu? Mazbēr-niem? Tie tāpat bagāti; viņi arī nezina naudas vēr-tību. Šķiedējam nepalīdzēs jūsu trīs kārtis. Kas neprot sargāt tēva mantojumu, tas tomēr mirs naba-dzībā, par spīti visām

dēmoniskajām pūlēm. Es ne-esmu šķiedējs; es zinu naudas vērtību. Es jūsu trīs kārtis pratīšu izmantot. Nu! ...

Viņš apklusā un trīcēdams gaidīja viņas atbildi. Grāfiene klusēja; Hermanis noslīga ceļos.

— Ja jūsu sirds, — viņš teica, — kādreiz pazinusi mīlestības jūtas, ja jūs atceraties tās līksmi, ja jūs kaut reizi esat pasmaidījusi, jaundzimušam puisēnam ieraudoties, ja kaut kas cilvēcisks kādreiz pukstējis jūsu krūtīs, tad lūdzu jūs laulātās draudzenes, mīļā-kās, mātes jūtu vārdā — tā visa vārdā, kas ir dzīvē svēts, — nenoraidiet manu lūgumu! Atklājiet man savu noslēpumu! Kam jums tas? ... Varbūt tas saistās ar drausmīgu grēku, ar zaudētu mūžīgo svētlaimi, ar velna līgumu ... Padomājiet: jūs esat veca; cik jums vairs dzīvot — es ņemšu jūsu grēku uz savas dvēseles. Tikai atklājiet man savu noslēpumu. Pado-mājiet, ka cilvēka laime ir jūsu rokās; ka ne tikai es, bet mani bērni, mazbērni un mazmazbērni slavēs jūsu piemiņu un godās to kā svētumu .. .

Vecā neatbildēja ne vārda.

Hermanis piecēlās.

— Vecā ragana! — viņš iesaucās, sakodis

zobus. — Nu tad es piespiedīšu tevi atbildēt...

To teicis, viņš izvilka no kabatas pistoli.

Pistoli ieraugot, grāfienes sejā otrreiz parādījās stip-ras jūtas. Viņa atmeta galvu un pacēla roku, it kā vairīdamās no šāviena ... Tad pēkšņi sabruka ... un palika nekustīga.

— Neesiet taču bērns, — teica Hermanis, satvēris viņas roku. — Es jautāju pēdējo reizi: vai gribat man uzticēt savas trīs kārtis? Jā vai nē?

Grāfiene neatbildēja. Hermanis redzēja, ka viņa mirusi.

7 Mai 18** Homme sans moeurs et sans religion!

Sarakstīšanās

Lizaveta Ivanovna sēdēja savā istabā vēl balles tērpā, dziļās domās nogrimusi. Mājās atgriezusies, viņa bija steigusies aizraidīt miegaino meiču, kas ne-gribot piedāvāja savu palīdzību, — bija sacījusi, ka noģērbsies pati, un ar trīsām iegājusi savā istabā, cerēdama tur atrast Hermani un gribēdama viņu ne-atrast. Pirmais skatiens viņu pārlicināja, ka Hermaņa nav, un viņa pateicās liktenim par šķērsli, kas liedzis viņiem tikties. Viņa apsēdās nenogērbusies un sāka atcerēties visus apstākļus,

kas tik īsā laikā bija viņu tik tālu noveduši. Nebija pagājušas ne trīs ne-dēļas kopš tā laika, kad viņa pirmo reizi ieraudzīja pa logu jauno cilvēku, — un viņa jau sarakstās ar to; un tas jau panācis, ka viņa satiekas ar to nakts laikā! Viņa zināja tā vārdu tikai tāpēc, ka dažām vēstulēm bija viņa paraksts; nekad nebija runājusi ar viņu, nebija dzirdējusi viņa balsi, nebija nekā dzirdējusi par viņu .. . līdz šim pašam vakaram. Cik savādi! Šo pašu vakaru ballē Tomskis, skaizdamies uz jauno kņazi Poļinu***, kas pretēji paradumam ko-ķetēja ar kādu citu, gribēja atriebties, izrādot vienal-dzību: viņš aicināja Lizavetu Ivanovnu un dejoja ar viņu bezgalīgo mazurku. Visu laiku viņš zobojās par viņas tieksmi pēc inženieru virsniekiem, dievojās, ka zinot daudz vairāk, nekā viņa varot iedomāties, un dažas viņa zobgalības bija tik veikli tēmētas, ka Liza-veta Ivanovna vairākkārt domāja, ka viņš zina tās noslēpumu.

— No kā jūs visu to zināt? — viņa smiedamās jautāja.

— No jums zināmās personas drauga, — Tomskis atbildēja, — ļoti ievērojama cilvēka!

— Kas tad ir šis ievērojamais cilvēks?

— Viņu sauc Hermani.

Lizaveta Ivanovna neatbildēja nekā, bet viņai sa-stinga rokas un kājas ...

— Šis Hermanis, — Tomskis turpināja, — ir īsti romantiska persona: viņam ir Napoleona profils, bet Mefistofeļa dvēsele. Es domāju, ka uz viņa sirds-apziņas vismaz trīs ļauni darbi. Kā jūs esat no- bālusi! ...

— Man sāp galva ... Ko tad jums teica tas Herma-nis — vai kā viņu sauc? ..

— Hermanis ir stipri neapmierināts ar savu draugu: viņš saka, ka tā vietā rīkotos pavisam ci-tādi ... Man pat šķiet, ka Hermanis pats met uz jums acis, vismaz ļoti iejūtīgi klausās sava drauga mīles-tības izpaudumos.

— Bet kur viņš mani redzējis?

— Baznīcā, varbūt pastaigā... Dievs viņu zina! Varbūt jūsu istabā, jums guļot: no viņa var ...

Pienāca trīs dāmas un, jautādamas — oubli ou regret? — pārtrauca sarunu, kas Lizavetai Ivanovnai kļuva ziņkāres moku pilna.

Dāma, ko izvēlējās Tomskis, bija pati kņaze***.

Lieku loku apskrējusi un lieku reizi

pagrozījusies sava krēslapriekšā, viņa paspēja ar to izskaidroties. Tomskis, atgriezdams savā vietā, nedomāja vairs ne par Hermani, ne Lizavetu Ivanovnu. Viņa katrā ziņā gribēja atjaunot pārtraukto sarunu, bet mazurka bija galā, un drīz pēc tam vecā grāfiene brauca mājās.

Tomska vārdi bija tikai mazurkas pļāpas, bet tie dziļi iespiedās jaunās sapņotājas dvēselē. Tomska ski- cētais portrets atbilda viņas pašas radītajam attēlam, un šis jaunāko romānu ietekmē jau novazātais tēls biedēja un valdzināja viņas prātu. Viņa sēdēja, sa-krustojusi kailās rokas, noliekusi vēl arvien ziediem rotāto galvu uz atsegtajām krūtīm . . . Pēkšņi atdarījās durvis un ienāca Hermanis. Viņa nodrebēja . . .

— Kur tad jūs bijāt? — viņa vaicāja izbiedētā čukstā.

— Vecās grāfienes guļamistabā, — Hermanis atbildēja, — es nāku tieši no viņas. Grāfiene ir mirusi.

— Mans dievs! ... Ko jūs sakāt? ...

— Un liekas, — Hermanis turpināja, — es biju viņas nāves cēlonis.

Lizaveta Ivanovna pavērās viņā, un viņas dvēselē atskanēja Tomska vārdi: šim cilvēkam

vismaz trīs ļauni darbi uz sirdsapziņas! Hermanis nosēdās viņai līdzās uz palodzes un izstāstīja visu.

Lizaveta Ivanovna klausījās viņā ar šausmām. Tā-tad šīs kaislās vēstules, šīs kvēlās ilgas, šī pārdrošā, neatlaidīgā sekošana viņai — tā nav bijusi mīlestība! Nauda — lūk, ko alkusi viņa dvēsele! Ne jau viņa būtu spējusi remdēt Hermaņa alkas un darīt viņu laimīgu! Nabaga audzēkne nav bijusi nekas cits kā akls palīgs laupītājam, viņas vecās labvēles slepkavam! ... Viņa rūgti raudāja savās vēlajās, mokpilnajās nožēlās. Hermanis klusēdams vērās viņā: arī viņa sirdi kremta, taču ne jau nabaga meitenes asaras, ne jau viņas brīnišķīgi daiļās sēras aizkustināja tā skaudro dvēseli. Viņš nejuta sirdsapziņas pārmetumu, domādams par mirušo sirmgalvi. Viņu uztrauca tikai viens: neglābjami zudušais noslēpums, kas būtu varējis darīt viņu bagātu.

— Jūs esat briesmonis! — Lizaveta Ivanovna bei-dzot iesaucās.

— Es negribēju viņas nāvi, — Hermanis atbildēja, — manā pistolē nebija lodes.

Viņi klusēja.

Ausa rīts. Lizaveta Ivanovna nopūta izdegušo

sveci: bāla gaisma ieplūda viņas istabā. Viņa izslau-cīja saraudātās acis un pacēla tās uz Hermani: viņš sēdēja uz palodzes, sakrustojis rokas un baigi sadrū-mis. Šai stāvoklī viņš ārkārtīgi atgādināja Napoleona portretu. Šī līdzība pārsteidza pat Lizavetu Ivanovnu.

— Kā jums izkļūt no mājas? — beidzot teica Liza-veta Ivanovna. — Es cerēju jūs izvest pa slepenajām kāpnēm, bet jāiet garām guļamistabai, un man bail.

— Stāstiet, kā atrast šīs slepenās kāpnes; es iziešu.

Lizaveta Ivanovna piecēlās, izņēma no kumodes at-slēgu, iedeva to Hermanim un sīki izstāstīja, kā jāiet. Hermanis paspieda viņas auksto, nejūtīgo roku, no-skūpstīja viņas noliekto galvu un aizgāja.

Viņš nokāpa pa lokveida kāpnēm un atkal iegāja grāfienes guļamistabā. Nedzīvā vecene sēdēja sa-stingusi; viņas sejā bija dziļš miers. Hermanis apstā-jās viņas priekšā, ilgi raudzījās uz viņu, it kā lai pār-liecinātos par drausmīgo patiesību; beidzot iegāja kabinetā, sataustīja aiz tapetēm durvis un, savādu jutu satraukts, sāka kāpt lejā pa tumšajām kāpnēm. Pa šīm kāpnēm,

viņš domāja, varbūt priekš gadiem sešdesmit šai pašā guļamistabā, šai pašā stundā izšū-tos svārkos, sasukājies ā l'oiseau royal, spiezdams pie sirds savu trijstūraino cepuri, zagās jauns laimes luteklis, kas tagad jau sen satrūdējis kapā; bet viņa sensenās mīlākās sirds stājusies pukstēt šodien ...

Kāpņu lejasgalā Hermanis atrada durvis, atslēdza tās ar to pašu atslēgu un nokļuva caurejamā gaitenī, kas viņu noveda uz ielas.

V

Šai naktī pie manis ieradās nelaiķe baronese fon v***. Viņa bija baltā tērpā un sa-cīja man: «Sveiki, padomnieka kungs!»

Svedenborgs

Trīs dienas pēc liktenīgās nakts, pulksten deviņos rītā, Hermanis devās uz *** klosteri, kur vajadzēja notikt aizlūgumam pie mirušās grāfienes šķirsta. Ne- juzdams nožēlu, viņš tomēr nevarēja pilnīgi apspiest sirdsapziņas balsi, kas gremzās: tu esi sirmgalves slep-kava! Viņam bija maz īstas ticības, bet milzums aiz-spriedumu. Viņš ticēja, ka mirušajai grāfienei var būt ļauna ietekme viņa dzīvē, un nolēma ierasties viņas bērēs, lai izlūgtos piedošanu.

Baznīca bija pilna. Tikai ar pūlēm Hermanis varēja izsprausties cauri ļaužu drūzmai. Šķirsts stāvēja uz grezna katafalka zem samta baldahīna. Nelaiķe gu-lēja tajā ar sakrustotām rokām, mežģiņu cepurīti galvā, baltā atlasa tērpā. Ap šķirstu stāvēja viņas mājinieki: sulaiņi melnos svārkos, ģerboņiem grezno-tām lentēm pār plecu un svecēm rokās; piederīgie dziļās sērās — bērni, mazbērni un mazmazbērni. Ne-viens neraudāja, asaras būtu une affectation. Grā-fiene bija tik veca, ka viņas nāve nevarēja nevienu pārsteigt, un piederīgie jau sen ieskatīja, ka viņa savu mūžu nodzīvojusi. Bēru runu teica jauns arhi- erejs. Vienkāršos un aizgrābīgos vārdos viņš attēloja, kā mierīgi aizgājusi mūžībā taisnīgā māsa, kuras ilgie gadi bijuši tikai klusa, svinīga sagatavošanās kristīgajai nāves stundai. — Nāves eņģelis, — sacīja orators, — atrada viņu modru svētās pārdomās un pusnakts līgavaiņa gaidās. — Dievkalpojums nobei-dzās skumjā pieklājībā. Pirmie atvadīties no nelaiķes gāja piederīgie. Tad devās arī daudzie viesi, kas bija ieradušies parādīt pēdējo godu tai, kura tik ilgi pie-dalījusies viņu pasaulīgajos priekos. Pēc tiem arī visi mājinieki. Beidzot tuvojās vecā mājas saimniece,

ne-laiķes laikabiedre. Viņu veda zem rokas divas jaunas meitenes. Viņa nespēja nomesties ceļos un vienīgā noraudāja pāris asaru, noskūpstīdama savas kundzes salto roku. Pēc viņas pie šķirsta uzdrošinājās pieiet Hermanis. Viņš noslīga ceļos un dažas minūtes tā pa-likā uz aukstās, eglu zariem nokaisītās grīdas. Bei-dzot piecēlās bāls kā pati nelaiķe, pakāpās uz kata-

I<ilka un noliecās ... Šai brīdī viņam šķita, ka mirone ar izsmieklu paveras viņā un piemiedz vienu aci. Hermanis strauji atrāvās, paklupa un augšpēdu nogā-zās zemē. Viņu pacēla. Tai pašā laikā Lizavetu Iva- novnu, samaņu zaudējušu, iznesa laukā. Šī epizode uz dažām minūtēm pārtrauca drūmās ceremonijas svinīgumu. Klātesošo balsis dobji iešalcās, bet kal-snējs kambarkungs, nelaiķes tuvs radnieks, iečuk-stēja ausī blakus stāvošajam anglim, ka jaunais virs-nieks esot viņas ārlaulības dēls, uz ko anglis vēsi atbildēja: — Oh!

Visu dienu Hermanis bija ļoti satraukts. Pie pus-dienām nomaļā traktierī viņš pret savu paradumu stipri daudz dzēra, cerēdams pārvarēt iekšējo ne-mieru. Bet degvīns vēl vairāk karsēja viņa iztēli. Pārnācis mājās, viņš nenogērbies

iemetās gultā un cieši aizmiga.

Viņš pamodās jau naktī: istabu apgaismoja mēness. Viņš pavērās pulkstenī: bija bez ceturkšņa trīs. Miegš vairs nenāca; viņš nosēdās uz gultas un domāja par vecās grāfienes bērēm.

Šai brīdī kāds no ielas palūkojās viņa logā — un tūdaļ atgāja nost. Hermanis nepievērsa tam nekādu uzmanību. Brīdi vēlāk viņš dzirdēja, ka priekšistabā atver durvis. Hermanis domāja, ka viņa sulainis, kā parasti, pilnā atgriežas no savām nakts gaitām. Bet viņš dzirdēja nepazīstamus soļus: kāds nāca, klusi šļūkdams naktskurpēm. Atdarījās durvis, ienāca sie-viete baltā tērpā. Hermanis noturēja viņu par savu veco aukli un brīnījās, kas viņu te atvedis tik nepa-rastā laikā. Bet baltā sieviete pēkšņi atslīdēja viņa priekšā — un Hermanis pazina grāfieni!

— Es ierados pie tevis pret savu gribu, — viņa teica stingrā balsī, — bet man pavēlēts paklausīt ta-vam lūgumam. Trijnieks, septiņš un dūzis tev laimēs no vietas — bet tikai tad, ja liksi ne vairāk kā vienu kārti dienā un pēc tam vairs nekad mūžā nespēlēsi. Es piedodu tev savu nāvi, bet tev jāprec mana audzēkne Lizaveta Ivanovna ...

To teikdāma, viņa klusi pagriezās, devās uz

durvju pusi un pazuda, naktskurpēm šļūkdama. Hermanis dzirdēja, kā priekšīnā noklaudz durvis, un redzēja, ka atkal kāds ieskatās pa logu.

Hermanis ilgi nevarēja atjēgties. Viņš izgāja otrajā istabā. Viņa sulainis gulēja uz grīdas; Hermanis ar pūlēm viņu pamodināja. Sulainis, kā parasti, bija pilnā: no viņa nekā nevarēja izdibināt. Durvis uz priekšīņu bija aizslēgtas. Hermanis atgriezās savā istabā, aizdedza sveci un pierakstīja, ko parādība bija teikusi.

VI

— Atānde!

— Kā jūs iedrošinājāties teikt man atānde?

— Jūsu ekselence, es teicu atānde-s!

Divas neatlaidīgas idejas nevar sadzīvot kopā cil-vēka galvā, tāpat kā divi ķermeņi nevar ieņemt vienu un to pašu vietu fiziskajā pasaulē. Trijnieks, septiņš, dūzis — drīz vien aizplīvuroja Hermaņa prātā mirušās simgalves tēlu. Trijnieks, septiņš, dū-zis — neizgāja viņam no prāta un trīsēja uz viņa lūpām. Ieraudzīdams jaunu meiteni, viņš teica: — Cik viņa slaida!... īsts siržu trijnieks. — Viņam jau-tāja: — Cik pulkstenis? — Viņš atbildēja: — Bez piecām minūtēm septiņš. — Katrs resnvēderis viņam atgādināja dūzi.

Trijnieks, septiņš, dūzis vajāja viņu sapnī, pieņemot visdažādākos veidus: trijnieks zie-dēja viņa priekšā kā krāšņa grandiflora, septiņš likās kā vārti gotu stilā, dūzis — kā milzīgs zirneklis. Visas viņa domas saplūda vienā — izlietot noslē-pumu, kas viņam tik dārgi maksājis. Viņš sāka domāt par atvaļinājumu un ceļojumu. Viņš gribēja Parīzes atklātajos spēļu namos izraut bagātību no apburtās fortūnas rokām. Gadījums nāca viņam talkā.

Maskavā bija nodibinājusies bagātu spēlmaņu sa-biedrība slavenā Čekalinska vadībā, kas bija pavadī-jis visu mūžu pie kārtīm un kādreiz iedzīvojies mil-jonos, laimēdams vekselus un notriekdams skaidru naudu. Ilgā lietpratība iekaroja viņam biedru uz-ticību, bet visiem atvērtās nama durvis, slavenais pavārs, laipnība un jautrība ieguva apmeklētāju cieņu. Viņš ieradās Pēterburgā. Jaunatne saplūda pie viņa, aizmirsdama kāršu dēļ balles un dodama priekš-roku nevis mīlestības, bet faraona vilinājumiem. Narumovs aizveda pie viņa Hermani.

Viņi izgāja cauri greznu istabu rindai, kas bija pilnas godbijīgiem oficiantiem. Daži ģenerāļi un

sle- penpadomnieki spēlēja vistu; jauni cilvēki sēdēja, atgāzušies mīkstos dīvānos, ēda saldējumu un kūpi-nāja pīpes. Viesistabā pie gara galda, ap kuru blīva pārdesmit spēlmaņu, sēdēja namatēvs un turēja banku. Tas bija gadu sešdesmit vecs, viscienījamākā izskata; viņa galvu sedza sudraba sarma; pilnīgajā un spirtajā sejā vīdēja labsirdība; acis mirdzēja pastāvīgā spriegā smīnā. Narumovs stādīja viņam priekšā Hermani. Čekalinskis draudzīgi paspieda viņa roku, lūdza justies kā mājās un spēlēja atkal tālāk.

Taille vilkās ilgi. Galdā bija vairāk par trīsdesmit kārtīm. Čekalinskis apstājās pēc katra metiena, lai spēlētājiem būtu laiks rīkoties, pierakstīja zaudē-jumu, laipni noklausījās, cik katrs prasa, vēl laipnāk atlieca lieko stūri, ko bija ieliekusi izklaidīga roka. Beidzot taille bija izspēlēta. Čekalinskis sajauca kār-tis un taisījās sākt jaunu.

— Atļaujiet likt kārti, — sacīja Hermanis, pastiep-dams roku gar resnu kungu, kas spēlēja turpat līdzās. Čekalinskis pasmīnēja, neteica ne vārda un piekrizdams klusu ciešot pazemīgi palocījās. Naru-movs smiedamies apsveica

Hermani ar ilgā gavēņa beigām un novēlēja viņam laimīgu sākumu.

— Lai iet! — sacīja Hermanis, uzrakstīdams ar krītu summu virs savas kārts.

— Cik tad? — jautāja, piemiegdams aci, bankas turētājs. — Atvainojiet, nevaru saskatīt.

— Četrdesmit septiņi tūkstoši, — Hermanis at-bildēja.

Mirkli, kad atskanēja šie vārdi, pagriezās visas galvas un visas acis ieurbās Hermani. «Viņš zaudējis prātu!» Narumovs nodomāja.

— Atļaujiet piebilst, — sacīja Čekalinskis ar savu mūžīgo smīnu, — ka jūsu spēle ir augsta: vairāk par divi simti septiņdesmit pieci sempelī vēl še neviens nav licis.

— Un tad? — iebilda Hermanis. — Vai jūs kaujat manu kārti vai ne?

Čekalinskis palocījās, joprojām izrādīdams paze-mīgu piekrišanu.

— Es tikai vēlējos darīt jums zināmu, — viņš sa-cīja, — ka, ar savu biedru uzticību apveltīts, es ne-varu spēlēt citādi kā uz skaidru naudu. Savukārt, protams, esmu pārliecināts, ka ar jūsu vārdu pilnīgi pietiek, bet spēles un norēķina kārtības labad lūdzu jūs likt naudu uz

kārts.

Hermanis izvilka no kabatas bankas zīmi un pa-sniedza Čekalinskim, kas, uzmetis tai acis, nolika to uz Hermana kārta.

Viņš izmeta kārtis. Pa labi krita deviņš, pa kreisi trijnieks.

— Laimējusi! — sacīja Hermanis, parādīdams savu kārti.

Spēlmaņi sačukstējās. Čekalinskis sadrūma, bet viņa sejā tūdaļ atgriezās smīns.

— Vai vēlaties saņemt? — viņš jautāja Hermanim.

— Esiet tik laipns.

Čekalinskis izvilka no kabatas dažas bankas zīmes un tūdaļ nolīdzinājās. Hermanis pievēca savu naudu un atgāja no galda. Narumovs nevarēja atgīsties. Hermanis izdzēra glāzi limonādes un devās mājās.

Otras dienas vakarā viņš atkal ieradās pie Čeka- linska. Namatēvs turēja banku. Hermanis piegāja pie galda; spēlmaņi tūlīt deva viņam vietu. Čekalinskis laipni palocījās.

Hermanis nogaidīja jaunu taille, saņēma kārti un

nolika uz tās savus četrdesmit septiņus

tūkstošus un vakarējo laimestu.

Čekalinskis izmeta kārtis. Pa labi parādījās kalps, pa kreisi septiņš.

Hermanis atklāja septiņu.

Visi novaidējās. Čekalinskis redzami apjuka. Viņš noskaitīja deviņdesmit četrus tūkstošus un pasniedza Hermanim. Hermanis aukstasinīgi paņēma tos un tai pašā brīdī aizgāja.

Nākamajā vakarā Hermanis atkal ieradās pie galda. Visi gaidīja viņu. Ģenerāļi un slepenpadomnieki pameta savu vistu, lai redzētu tik neparastu spēli. Jaunie virsnieki uzlēca no dīvāniem; visi ofici-anti sanāca viesistabā. Visi apstāja Hermani. Pārējie spēlmaņi spēlē nepiedalījās, ar nepacietību gaidīdami, kā viņš beigs. Hermanis stāvēja pie galda, taisīdamies viens spēlēt pret bālo, tomēr vēl arvien smīnošo Čekalinski. Katrs atplēsa jaunu kāršu kavu. Čekalinskis sajauca, Hermanis pārcēla un nolika savu kārti, aplādams to ar bankas zīmju žūksni. Tas likās pēc divkaujas. Apkārt valdīja dziļš klusums.

Čekalinskis meta kārtis, viņam drebēja rokas. Pa labi krita dāma, pa kreisi dūzis.

— Dūzis laimējis! — teica Hermanis un

atklāja savu kārti.

— Jūsu dāma nokauta, — laipni sacīja Čekalinskis.

Hermanis nodrebēja: tiešām, viņam bija nevis dūzis, bet piķa dāma. Viņš neticēja savām acīm, ne-saprazdams, kā varējis tā kļūdīties.

Šai mirklī viņam likās, ka piķa dāma piemiedz aci un iesmejas. Neparastā līdzība viņu pārsteidza ...

— Vecā! — viņš šausmās iekliedzās.

Čekalinskis pievilka sev klāt pazaudēto naudu, Hermanis stāvēja nekustīgs. Kad viņš atgāja no galda, sāka skaļi dūkt balsis. — Lieliski nospēlēja! — runāja spēlmaņi. Čekalinskis no jauna sajauca kārtis: spēle turpinājās savā gaitā.

Noslēgums

Hermanis sajucis prātā. Viņš sēž Obuhovas slim-nīcas 17. numurā, neatbild ne uz vienu jautājumu un neparasti ātri ber: — Trijnieks, septiņš, dūzis! Trij-nieks, septiņš, dāma! ...

Lizaveta Ivanovna apprecējusi ļoti patīkamu jaunu cilvēku; viņš kaut kur kalpo un ir diezgan turīgs; viņš ir vecās grāfienes bijušā pārvaldnieka dēls. Liza-veta Ivanovna audzina nabadzīgu radinieci.

Tomskis paaugstināts par rotmistru un prec
kņazi Poļinu.

23 — 1687